נותנין קרפף לעיר דברי רבי מאיר וחכמים אומרים לא אמרו קרפף אלא בין שתי עיירות ואיתמר רב הונא אמר קרפף לזו וקרפף לזו וחייא בר רב אמר אין נותנין אלא קרפף אחד לשניהם צריכא דאי אשמעינן הכא משום דהוה ליה צד היתר מעיקרא אבל התם אימא לא ואי אשמעינן התם משום דדחיקא תשמישתייהו אבל הכא דלא דחיקא תשמישתייהו אימא לא צריכא וכמה הוי בין יתר לקשת רבה בר רב הונא אמר אלפים אמה רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר אפילו יתר מאלפים אמה אמר אביי כוותיה דרבא בריה דרבה בר רב הונא מסתברא דאי בעי הדר אתי דרך בתים: היו שם גדודיות גבוהות עשרה טפחים כו': מאי גדודיות אמר רב יהודה שלש מחיצות שאין עליהן תקרה איבעיא להו שתי מחיצות ויש עליהן תקרה מהו ת"ש אלו שמתעברין עמה נפש שיש בה ארבע אמות על ארבע אמות והגשר והקבר שיש בהן בית דירה ובית הכנסת שיש בה בית דירה לחזן ובית עבודת כוכבים שיש בה בית דירה לכומרים והאורוות והאוצרות שבשדות ויש בהן בית דירה והבורגנין שבתוכה והבית שבים הרי אלו מתעברין עמה ואלו שאין מתעברין עמה נפש שנפרצה משתי רוחותיה אילך ואילך והגשר והקבר שאין להן בית דירה ובית הכנסת שאין לה בית דירה לחזן ובית עבודת כוכבים שאין לה בית דירה לכומרים והאורוות והאוצרות שבשדות שאין להן בית דירה ובור ושיח ומערה וגדר ושובך שבתוכה והבית שבספינה אין אלו מתעברין עמה קתני מיהת נפש שנפרצה משתי רוחותיה אילך ואילך מאי לאו דאיכא תקרה לא דליכא תקרה בית שבים למאי חזי אמר רב פפא בית שעשוי לפנות בו כלים שבספינה ומערה אין מתעברת עמה והתני רבי חייא מערה מתעברת עמה אמר אביי כשיש בנין על פיה ותיפוק ליה משום בנין גופיה לא צריכא להשלים אמר רב הונא יושבי צריפין אין מודדין להן אלא מפתח בתיהן מתיב רב חסדא ויחנו על הירדן מבית הישימות ואמר רבה בר בר חנה (אמר רבי יוחנן) לדידי חזי לי ההוא אתרא והוי תלתא פרסי על תלתא פרסי ותניא כשהן נפנין אין נפנין לא לפניהם ולא לצדיהן אלא לאחריהן אמר ליה רבא דגלי מדבר קאמרת כיון דכתיב בהו על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו כמאן דקביע להו דמי אמר רב חיננא בר רב כהנא אמר רב אשי אם יש שם שלש חצירות של שני בתים הוקבעו אמר רב יהודה אמר רב יושבי צריפין והולכי מדברות חייהן אינן חיים ונשיהן ובניהן אינן שלהן תניא נמי הכי אליעזר איש ביריא אומר יושבי צריפין כיושבי קברים ועל בנותיהם הוא אומר ארור שוכב עם כל בהמה מאי טעמא עולא אמר שאין להן מרחצאות ורבי יוחנן אמר מפני שמרגישין זה לזה בטבילה מאי בינייהו איכא בינייהו נהרא דסמיך לביתא אמר רב הונא כל עיר שאין בה ירק אין תלמיד חכם רשאי לדור בה למימרא דירק מעליא והתניא שלשה מרבין את הזבל וכופפין את הקומה ונוטלין אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם ואלו הן

פת

רש"י

נותנין קרפף לעיר. כשבא למדוד התחומין מניח לעיר אויר של שבעים אמה ושיריים שהוא כעיר לכל התחום: **אלא לב' עיירות.** לחברן על ידי קרפף שביניהן: **ואיתמר רב הונא אמר כו'.** ולקמן [נז.] מפרש בפירקא פלוגתייהו: **אי אשמעינן.** בחומת העיר שנפרצה התם קאמר רב הונא קרפף לזו ולזו לחברן משום דהוה להו צד היתר מעיקרא שהיו כבר עיר אחת: **דדחיקא תשמישתייהו.** ב' עיירות ממש דחיקא תשמישתייהו בחד קרפף הלכך קרפף מיחשב לכל חד כעיר גופה וכיון דצריך לה והוי כעיר כי מחברי ב' הקרפיפות כאילו העיירות מחוברות דמו: **אבל הכא.** דעיר אחת היא ומעיקרא כי מחברי קודם שנפרצה הויא כולה מלאה והוי סגיא לה בלאו הכי אויר השתא נמי לא ניתיב הכי אוירא לתשמישן קמ"ל: **וכמה.** יהא אויר החלק מן היתר לקשת דאמרו [עי"א] מודדין לה מן היתר כי ליכא ארבעת אלפים בין ב' ראשיה: **אלפים.** אבל יותר מאלפים כיון דמכי נפק מביתו הולך לו תחום שלם מקמי דלימטי ליתר לא משחינן ליה מן היתר: **דאי בעי הדר אתי.** למקום היתר דרך הבתים סביב הקשת יכול להלך עד שמגיע לאחד מן הראשין ומשם יכול להלך לראשו האחר שהרי תחומיהן נבלעין זה בזה וכיון דבהיתר יכול להלך למקום היתר תו לא אסר ליה אורך החלק לשווי' כשתי עיירות ורואין אותה כאילו היא מלאה בתים וחצירות: **שאין עליהן תקרה.** וכל שכן אם מקורות הן מזו לזו כגג דהוו להו דירה מעלייתא: **נפש.** בנין על הקבר וסתמא לדירת שומר הקבר עביד הלכך אע"ג דלא דייר ביה בית דירה הוא: **והקבר.** בית הקברות: **ובית הכנסת.** סתם ביהכ"נ לאו לדירה עביד הלכך אי לית בה דירה לחזן הכנסת לאו דירה היא: **ובית עבודת כוכבים.** נמי לאו לדירה עביד: **והאורוות.** אורוות סוסים: **אוצרות.** לתבואה ולשמן ויין לאו לדירה נינהו: **והבורגנין שבתוכה.** בתוך השדה: **והבית שבים.** בלאי הים בתוך ע' אמה ושיריים לעיר: **בור ושיח.** בבבא קמא (דף נ:) מפרש מאי בור ומאי שיח: **שבתוכה.** שבשדה: **בית שבספינה.** לא קביע ליה דוכתא פעמים שהוא בתוך שבעים לעיר ופעמים שאינו: **ותיפוק ליה משום בנין.** אם יש בנין על פיה מאי אהניא מערה בלאו מערה נמי מבנין משחינן: **להשלים.** אם אין הבנין ראוי לדירה כגון שאין בו ד' על ד' מהניא ליה מערה לאשלומי: **צריפין.** דירה של הוצין וערבה ואינו קבע הלכך אפילו יש הרבה במקום אחד כשיעור מהלך מאה אמה אין חשובין עיר להיות כארבע אמות וכל אחד מודד מפתח ביתו אלפים לכל רוח אם בא לצאת: **ויחנו על הירדן.** במחנה ישראל כתיב: **אין נפנין לא לפניהן.** חוץ לענן שמא ילך הענן והארון שם: **ולא לצידיהן.** חוץ לענן שאין יודעין אנה יפנה הענן לעבור: **אלא לאחוריהן.** חוץ לענן דודאי לא יחזור הענן לאחוריו. אלמא המהלך כראש והולך לנקביו חוזר לאחוריו שלש פרסאות וישראל במדבר יושבי אהלים היו שאינן קבועין ואפילו הכי מהלכין את כל המחנה כארבע אמות: **כיון דכתיב על פי ה' יחנו.** חשובה היא תנייתן להיות נידונת קבע: **ג' חצירות של ב' בתים.** קבועין של אבן או של עץ כהכי חשיבי עיר וקובעת את כולן וכדתנן לקמן (דף נט.) רבי שמעון אומר שלש חצירות של ב' ב' בתים: **והולכי מדברות.** ונשותיהן עמהן: **ויושבי צריפין.** נמי אנשי מקנה הן וחונין בו חדש או חדשים עד שכלה המרעה לבהמות ונוסעין משם ונקבעין במקום אחר: **אינן שלהן.** לקמן מפרש טעמא: **כיושבי קברות.** כמתים לפי שמחוסרין הנאה הן ולוקין ברוחות בזרם ובמטר: **מ"ט.** אסורין בנותיהן: **שאין להן מרחצאות.** והולכין במקום רחוק לרחוץ ונשותיהן נזקקות למנאפין לפי שהעיר עזובה מאין איש: **בטבילה.** שאין להן מקוואות והולכות הנשים לטבול במקום רחוק וקוראה לחברתה ומרגישין השכנים ויש רשע רודף אחריהן ומתייחד עמהן ותנן (קידושין דף פ:) לא יתייחד אדם עם שתי נשים: **נהרא.** ראוי לטבילה ולא למרחץ הרגש טבילה ליכא דהא סמוך לה אבל טעמא דמשום מרחצאות איכא: **אין תלמיד חכם כו'.** לפי שהירק טוב למאכל ונלקח בזול ויכול לעסוק בתורה: **וכופפין** גרסינן:

פת

תוספות

ואם לאו מודדין לה מן הקשת. לא מן הקשת ממש אלא ממקום שמתקצר בפנים ואין שם ד' אלפים דלא גרע מאילו ניטל אותו של מעלה ור"ח פירש עיר העשויה כקשת שאין מתקצר והולך:

נפש שיש בו ד' אמות. גבי נפש הזכיר ד' אמות ולא דירה משום דסתמיה עשוי לדירה כדפ"ה וגבי גשר וקבר הזכיר דירה ומה שלא הזכיר ד' אמות לאו משום דסתמייהו ד' אמות דהא קבר סתמא לא הוי ד' אמות אלא כיון שהזכיר בית דירה כאילו הזכיר ד' אמות דפחות מד' אמות לא הוי דירה:

לא צריכא להשלים. פי' בקונטרס שהבנין לא הוי ד' אמות על ד' אמות והמערה משלימה לד' אמות ונראה לר"י דצריך שיהא בנין רוב ד' אמות ועוד יש לפרש להשלים דיש כבנין ד' אמות וקאמר שמשלימה למערה לצרפה לבנין ואין מתחילין למדוד אלא מסוף המערה:

כל עיר שאין בה ירק. פי' לפי שניקח בזול ויכול לעסוק בתורה והא דאמר בפ' חולין (שבת דף קמ:) כל בי רב לא ליכול ירקא משום דגריר משמע שגורס לו להוציא הרבה באכילה נהי התם מיירי בירק מי אכל מבושל טוב ומשביע בדבר קל:

כאן

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ח טוש"ע א"ח סי' שצח סעיף ד בהג"ה:

טז ב ג ד ה מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ו:

יז ו ז מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף י:

ח [טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' מח בהגה]:

◆

רבינו חננאל

נותנין קרפף לעיר דברי רבי מאיר וחכ"א לא אמרו קרפף אלא בין שתי עיירות ואיתמר רב הונא אמר קרפף לזו וקרפף לזו. צריכא דאי אשמעינן בהא הוא טעמא דעשאן הקרפיף להיותן [אחת] אלא משום דקודם לכן עיר [אחת] היתה ולכן מתירין אותה עכשיו בזה השיעור, אבל שתי עיירות שלא הייתה בהן היתר אין מתירין אותה בשני קרפיפות. ואי אשמעינן בשתי עיירות שנותנין קרפיף לזו וקרפיף לזו משום דדחיקה תשמישתייהו, אבל בחומת העיר דלא דחיקה תשמישתיה אימא אפי' יתר טיכן מותר קמ"ל. כמה יהא בין יתר לקשת. ומודדין לה מן היתר. ונחלקו בזה השיעור. ואסקה אביי כמאן דא' אפי' יתר מאלפים. ואמרינן מסתברא כוותיה דאי בעי מקיף ואתי דרך בתים שבסביבות הקשת עד שמגיע אל ראש היתר ומהלך עם היתר. כיון שהוא פחות מד' אלפים אמה עד שמגיע לראשו האחרת, לפיכך אפי' יש בין יתר לקשת יותר מאלפים אמה לא חיישינן אלא מותר, ורואין אמצע הקשת וחוצה לה בריבוע כאילו מלא כולו בתים וחצירות, ומודדין [התחום] משם (אלפים אמה) ולהלן אלפים אמה (התחום). היו שם (שתי) גדודיות י"ט. מאי גדודיות אמר רב יהודה שלש מחיצות אע"פ שאין (לו שם ולהלן אלפים אמה) עליהן תקרא. איבעיא להו שתי מחיצות ויש עליהן תיקרא מאי. [ולא] איפשיטא. אלו שמתעברין עם העיר, נפש. פי' קיקביל מקבר שיש בה ד' אמות על ד' אמות. והגשר והקבר שיש בהן בית דירה. ובית הכנסת שיש בה בית דירה (לחול) [לחזן]. בית ע"ז שיש בה [בית דירה] לכומרי. ואורוות ואוצרות שיש בהן דירה. והבורגנין שבתוכה. והבית שבים. אילו כולן מתעברות עמה. בית שבים חזי לפנות להוכו כלי ספינה. ומערה שיש בניין על פיה מתעברת עם העיר. אמר רב הונא יושבי צריפין. שהן כהולכי מדברות מפתח אהלהם [מודדין] להם. והכתיב ויחנו על הירדן מבית הישימות עד אבל השטים. ואמר רב הונא ג' פרסי מקום מחנה ישראל. ותנא אין נפנין לצידיהן ולא לפניהם אלא לאחריהם. ופריק רבה שני דגלי מדבר, כיון דכתיב על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, כמאן דקביעי דמו ומן הבתים החיצונים מודדין להם. ואם יש שם בתוך יושבי צריפין שלש חציצות של שני בתים הוקבעו, ומן החיצון מודדין להם. אמר רב הונא יושבי צריפין והולכי מדבריות חייהן אינם חיים כו'.

מסורת הש"ס

א) לקמן נו., ב) ולקמן נז:, ג) [תוספ' פ"ד ה"ו], ד) יומא עה: ע"ש ושם ליתא אמר רבי יוחנן, ה) [ביומא ליתא על תלתא פרסי ועי' מהרש"א במ"א מיהו בסוטה לד. וכמה נוהגן וכו' משמע כגירסא הכא וכ"א בגרס"י כריתות נד: ד"ה מחנה ישראל וכו' ואמר רבה בב"ח לדידי חזי לי ההוא דוכתא והוי תלתא פרסי אורכא ותלתא פרסי פותיא], ו) ד"א ושם פ"י, ז) [פסחים מט:], ח) פסחים מב., ט) [נ"ל שלשה דברים מרבין כו'], י) [שייך לעמוד הקודם].

◆

תורה אור השלם

1. וַיַּחֲנוּ עַל הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיְשִׁמֹת עַד אָבֵל הַשִּׁטִּים בְּעַרְבֹת מוֹאָב: במדבר לג מט
2. וְיֵשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הֶעָנָן יָמִים מִסְפָּר עַל הַמִּשְׁכָּן עַל פִּי יְיָ יַחֲנוּ וְעַל פִּי יְיָ יִסָּעוּ: במדבר ט כ
3. אָרוּר שֹׁכֵב עִם כָּל בְּהֵמָה וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן: דברים כז כא

◆

מוסף רש"י

נותנין קרפף לעיר. דכל שבעים אמה ושיריים סמוך לעיר הוי עיר (לעיל נא.). **אפילו יתר מאלפים אמה.** אפילו יש בין יתר לקשת יותר מאלפים הרי היא אחת ומודדין לה מן היתר (לקמן נו:). **נפש.** שלא נפרצה, דהיינו מצבת קבר, מתעברת עם העיר ואע"פ שאינה בית ממש (לעיל נא.). **והבורגנין.** צריף שעושין מן ערבה וקנים לשומרי פירות או לציידי עופות (סוכה ג:) אם היו בורגנין חוץ לעיר בתוך ע' אמה ושיריים, מתעברין עמה ומודדין תחום העיר משם ולהלן, ומה הן בורגנין סוכות שעושין שומרי העיר ואינו דבר קבוע (לעיל נא.). **אין נפנין לא לפניהם ולא לצדיהן.** שאין יודעים לאיזה צד ענניס הולכים, **אלא לאחריהן.** ויודעים הם שלא יחזרו לאחוריהן ואותן שלפנים צריכין לצאת לסוף המחנה מאחור (יומא עה.). **וכופפין את הקומה.** כלומר מתישין כוחו (פסחים מב.).